

Dagboek van Verloren Liefde

Alderney in oorlogsjaren

Hans van Heesch

www.bestelmijnboek.nl

© 2020, Hans van Heesch

2021, tweede druk

ISBN 978-94-6247-217-4

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar worden gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Naamloze slachtoffers bestaan niet. Ooit kregen zij van hun ouders een naam. Ik draag deze roman op aan alle naamloos gewaande slachtoffers van de meedogenloze excessen van het Duitse Nazi regime tijdens de Tweede Wereldoorlog, zowel op Alderney als waar dan ook daar buiten.

Mijn bijzondere dank gaat uit naar John Horton, Natuur gids op Alderney en huismeester van 'The Nunnery', die mij op het spoor zette van dit verhaal.

De prachtige cover-illustratie is van Debora Bogaerts, die ik hiervoor hartelijk wil danken.

Verder mijn dank aan Loekie, Natalie, Marcel, Fannie en Kim voor hun bijdrage, geduld en stimulans.

VOORWOORD

Alderney is een prachtig rustgevend natuureiland net ten westen van de noordwestpunt van Normandië. Het ligt dicht bij Cherbourg en is slechts een vijftiental kilometers verwijderd van het Franse vasteland. Je vindt er de ruigheid van Normandië, idyllische stranden met een azuur blauwe zee en dat alles gevat in een heerlijke, Engelse plattelandssfeer. Op de rotseilanden voor de kust zijn bijzondere vogelkolonies te vinden zoals onder andere 's-werelds grootste broedkolonie van jan-van-genten. Administratief heeft Alderney met Guernsey zelfbestuur onder gezag van de Britse kroon. Zo heeft het een eigen wetgevende raad en een eigen munteenheid. Door fiscale zelfstandigheid heeft het aantrekkingskracht op de zakenwereld. Als gevolg van de 'Race of Alderney', de extreme getijde stroming in de zee-engte tussen Alderney en Cap de La Hague op de Franse kust, ligt het eiland toch buitengewoon geïsoleerd. Die ligging en het weliswaar zonnige, maar ook winderige klimaat, maken dat het onontdekt blijft door het massatoerisme. Zo heeft het haar bijzondere atmosfeer en unieke flora en fauna kunnen behouden. Kortom voor toeristen die rust zoeken, van fietsen, wandelen, de natuur of van vogel-spotten houden, is Alderney een waar paradijs.

Ondanks de geïsoleerde ligging zijn er op Alderney diverse prehistorische vondsten gedaan. Sommigen met aanwijzingen van zonnrituelen, zoals die ook in Zuid Engeland en in Bretagne gevonden zijn.

In de vroege geschreven historie was er al grote belangstelling voor het eiland omdat het op een strategische positie in Het Kanaal ligt,

wakend over de toegang tot het Nauw van Calais en de grote Engelse en Franse havensteden als Dover, Southampton, Cherbourg en Le Havre. Die positie werd al door de Romeinen gewaardeerd toen zij er in het begin van onze jaartelling een nederzetting met een versterkt fort bouwden. Destijds was het huidige Longis Bay, aan de zuidoever van het eiland de natuurlijke havenbaai. Het land rond deze baai is afgelopen decennia een belangrijke archeologische vindplaats gebleken.

In de Victoriaanse tijd, werd de strategische ligging van Alderney aan de ingang van het kanaal door de Engelsen geroemd, met name omdat zij in oorlog waren met Frankrijk. Op alle hoger gelegen rotspartijen verschenen grote stoere ommuurde forten met zware artillerie batterijen. Ook werd er een enorme nieuwe veilige en diepe haven gecreëerd door de Braye Bay aan de noordkant van het eiland met een duizend meter lange pier af te schermen. Na de eerste wereldoorlog, met de opkomst van het vliegtuig, was die strategische rol voor Alderney grotendeels voorbij. De forten raakten in verval en Alderney suste langzaam in slaap.

Bij het uitbreken van de tweede wereldoorlog heeft Alderney voor Groot Brittannië nog nauwelijks strategische of economische waarde. Het eiland verdedigen tegen de Duitsers en het op basis van emotionele gronden in bezit houden, wordt als een nauwelijks haalbare en buitengewoon kostbare opgave gezien. Men beseft ook dat een dergelijke inzet, als pion in het oorlogsspel, de totale vernietiging van het Alderney-erfgoed tot gevolg zou kunnen hebben. Daarom neemt de Britse Kroon een wijs besluit. In een geheime operatie op 23 juni 1940, tijdens de voortvarende opmars van de Duitse troepen door Frankrijk, wordt de voltallige bevolking van ruim drieëntwintighonderd zielen geëvacueerd naar zuid Engeland. Slechts een enkele verstokte eilander en een paar boeren die het

vee verzorgen, bij elkaar achttien personen, blijven achter. De Duitsers veroveren en bezetten vervolgens, met een grote legermacht en veel geweld, het tot hun verbijstering vrijwel onbewoonde eiland. Het wrange gevolg van die leegte en de geïsoleerde ligging is wel dat ze een locatie in handen krijgen waar ze, zonder externe remmingen, vrijelijk hun gang kunnen gaan.

De vele onderzoeken naar de situatie op Alderney tijdens de tweede wereldoorlog ten spijt, is er tot op heden veel onduidelijk gebleven. Zelfs het werkelijk aantal slachtoffers dat op Alderney is gevallen, is nog steeds niet bij benadering in te schatten. Officiële getallen en onderbouwde schattingen variëren van minimaal driehonderdneuentachtig doden tot mogelijk veertigduizend.

Alderney is tegenwoordig erg in trek bij archeologen, zowel voor onderzoek naar oude beschavingen als voor onderzoek naar waarheidsvinding rond oorlogsmisdaden. Ik heb beide insteken in deze roman trachten te verenigen tot een hard, maar oprecht verhaal over menselijkheid, over haat, vernedering, plicht, opoffering en liefde.

1

Misschien kwam het door zijn grootvader die, als amateur historicus, Floris de Vijfde grondlegger noemde van de Nederlanden. Misschien kwam het door de tv-serie Floris met de in 2019 overleden Rutger Hauer in de hoofdrol, maar hoe dan ook, pa en ma Van Bergen gaven hem bij zijn geboorte zo'n vierentwintig jaar geleden, die naam. Met Floris als voornaam, zo'n opa en vervolgens zelf geschiedenisles krijgen van een bevlogen leraar die de leerlingen aan zijn lippen heeft hangen, kan het haast niet anders of Floris gaat in Leiden geschiedenis studeren. Echter al snel komt hij er achter dat hij hiervoor teveel bèta in zijn bloed heeft. Hij stapt daarop over naar de faculteit archeologie, wat hem veel beter past. Als gedreven student is Floris van Bergen daar inmiddels in het vierde studiejaar beland.

Hij leest in het twee maandelijks blad 'Archeologie Magazine' een artikel over een bijzonder archeologisch project op het Kanaal eiland Alderney, met unieke vondsten uit de Romeinse tijd. Sinds lang is bekend dat de Romeinen een nederzetting op Alderney hadden. Na uitgebreid onderzoek in 2008 en 2009 is definitief vastgesteld dat de basisstructuur van het gebouw dat plaatselijk 'The Nunnery' wordt genoemd, het best bewaarde Romeinse klein-fort in heel Groot Brittannië is. In de jaren daarna heeft de Staffordshire University het onderzoek uitgebreid en zijn ze tot de conclusie gekomen dat er aan Longis Bay, de zuidelijke natuurlijke haven van Alderney, reeds vanaf 200 v.Chr. een uitgebreide Romeinse nederzetting heeft bestaan. Sindsdien worden er in de zomermaanden op Longis Common, een wat hoger gelegen vlak terrein aan Longis Bay, verdere

onderzoeken gedaan onder leiding van plaatselijke archeologen en de vakgroep archeologie van de Universiteit van Staffordshire. De werkzaamheden worden uitgevoerd door studenten en docenten, waarbij hen onderdak wordt verschaft in de logementen van dat Romeinse fort The Nunnery. Echt een uitdaging voor archeologie studenten die willen doorzetten: je offert, als student, een aantal weken zomervakantie op voor een geweldige praktische studie ervaring. Bovendien levert iedere week je anderhalf studiepunten op. De organisatie en kosten voor drie van de zes beschikbare studentenplaatsen komen voor rekening van een 'scholarship' dat beschikbaar is gesteld door 'The Alderney Society'. Om voor deze toelage in aanmerking te komen, dien je de volle zes weken beschikbaar te zijn en moet je een onderscheidende motivatie schrijven, gericht aan de professor van de faculteit archeologie. Ook inschrijvingen van andere universiteiten met een vakgroep archeologie worden van harte aangemoedigd. Op basis van de motivatie zal een selectie worden gemaakt. De niet gesubsidieerde studentenplaatsen zijn bedoeld voor zes maal drie eerstejaarsstudenten die hiervoor telkens één volle week beschikbaar moeten zijn. Onder het artikel staat een e-mail adres waaraan je een verzoek tot deelname kunt richten.

Reeds vanaf zijn eerste bezoek aan Alderney, jaren geleden, voelt Floris een bepaalde verbintenis met het eiland. Hij kan het niet echt duiden, maar zijn interesse voor dit project is in ieder geval direct groot en hij overweegt sterk om een gooi te doen naar zo'n zes weken scholarship plaats.

Op donderdag avond gaat Floris, zoals elke week, naar Café de Keijzer, de huiskroeg van de archeologie studie vereniging 'Terra'.

Het bovenzaaltje is echt een soort gezellige huiskamer en Floris bespreekt hier het artikel met jaargenoten. Daarbij probeert hij tevens een eventuele medegeïnteresseerde te vinden. Floris kent Alderney inmiddels best goed. Het is het meest noordelijke eiland van de Kanaaleilanden groep. Alderney heeft een prachtige natuur en het is er heerlijk rustig, zelfs hoog zomer vind je er stille wandelpaden en rustige stranden. Hij is er meerdere keren geweest. Zijn ouders zijn fervente zeezeilers en in zijn middelbare school periode zeilde Floris vaak met ze mee. Alderney werd dan altijd wel aangedaan. Hij ziet een verblijf van enkele weken op dat eiland wel zitten. Zeker als hij dat met het zeiljacht van zijn ouders zou mogen doen. Zijn studie vrienden zijn wel enthousiast, maar vinden het zonde van de vakantie. Ze gaan liever naar een warmer oord met meer gezellige uitgaansgelegenheden. De uitspraak "Als het nou in de Middellandse zee was!" werd met spot en gelach gedeeld. Nee, Floris vindt geen maatje om mee te gaan. Hierdoor krijgt hij toch weer ernstige twijfels of hij zelf wel een poging zal doen om geselecteerd te worden.

De volgende dag bespreekt hij de uitnodiging van het blad toch met zijn professor. Deze is juist erg enthousiast. Hij kent zijn collega uit Staffordshire en weet dat ze op die universiteit een prachtig veldprogramma hebben met drie-D bodemscans en de meest moderne archeologische onderzoeksmethoden. Dit doet Floris overtuigen toch een brief te sturen waarop zijn professor de toezegging doet deze van een aanbeveling te zullen voorzien.

Een week later heeft hij zijn motivatie klaar en legt die in Café de Keijzer voor aan zijn vrienden. Hij benoemt hierin zijn vier sterke argumenten:

1. Sterke affiniteit met, en kennis van de ontwikkeling van het Romeinse rijk en haar grensgebieden in Noordwest Europa, hetgeen wordt onderbouwd met twee scripties van zijn hand, te weten:
 - a. De Leidse Rijn als grensrivier van het Romeinse rijk
 - b. Hadrian's Wall in Schotland
2. Ruime ervaring met veldwerk tijdens praktijkstages in Alphen aan de Rijn en Maastricht.
3. Zijn liefde voor het eiland Alderney, waar hij reeds viermaal eerder verbleef.
4. Zijn liefde voor zeezeilen, duiken en scheepswrakken.

Hij geeft aan dat hij met deze combinatie van vaardigheden mogelijk een relatie zou kunnen aantonen tussen The Nunnery en resten van schepen en hun lading welke in de Longis Bay, direct naast The Nunnery te vinden zouden moeten zijn.

Zijn vrienden reageren een beetje lacherig. Of hij nu echt denkt dat je met zeilen, duiken en liefde voor een eiland jezelf kan onderscheiden om geselecteerd te worden in een uniek veldproject? Die praktijk stages bijvoorbeeld, die doet iedere archeologie student als verplicht vak. En vrijwel iedere archeologie student in noordwest Europa heeft wel iets gedaan met de Romeinen die in zijn omgeving hebben geleefd. Kortom, volgens zijn drie vrienden is hij maar één van de velen en met deze motivatie totaal niet onderscheidend. Er volgt met de nodige biertjes een discussie die uiteindelijk, zoals gebruikelijk bij bar discussies, nergens toe leidt. Tenslotte, zoals dat zo vaak bij studenten gaat die het niet eens kunnen worden, sluiten ze een weddenschap af. Als de uitkomst is dat Floris wordt uitgenodigd voor de stage op Alderney, dan komen de drie anderen daar

naar toe om er een gezellig onvergetelijk langweekend van te maken. Als de uitkomst is dat hij niet wordt uitgenodigd, dan zal Floris de andere drie meenemen voor een dagje zeilen op de Noordzee. Met nog een pilsje wordt de weddenschap beklonken.

De volgende dag legt Floris zijn motivatie en inschrijving voor aan zijn professor in Leiden. Deze ziet het helemaal zitten. Hij vindt dat, zoals hij al had toegezegd, Floris er nog een vijfde argument aan moet toevoegen: de persoonlijke aanbeveling van de professor. Hij heeft die al geschreven en roemt daarin, naast doorzettingsvermogen, met name de zorgvuldigheid en doortastendheid van Floris. Hij eindigt zijn schrijven met de belofte dat ze aan Floris een bijzonder waardevolle onderzoeker zullen hebben met een goed oog voor detail en iemand die ook in staat is zijn observaties gedegen vast te leggen.

Aldus stuurt Floris zijn nominatie in.

Spannende weken volgen. Floris kijkt elke avond nieuwsgierig in zijn brievenbus. Meerdere malen per dag betrapt hij zich er op dat hij bij iedere 'ping' direct zijn mailbox opent, terwijl hij dat gewoonlijk nooit doet. Vijf weken later komt er inderdaad via de e-mail een uitnodiging voor een oriënterend gesprek op de campus in Staffordshire. Hij springt een gat in de lucht. Deze eerste schifting is hij goed door gekomen.

Voor nog geen honderdvijftig Euro boekt Floris een retour ticket en twee hotel overnachtingen. De vlucht naar Birmingham is een moeizame. Er ontstaat al vertraging bij vertrek en onderweg moeten de veiligheidsriemen vast blijven wegens turbulentie en luchtzakken. Anderen ziet hij groen een geel worden, maar zelf heeft hij gelukkig nergens last van. De volgende ochtend meldt Floris zich

stipt om negen uur op de campus. Er volgt een bijzonder prettig gesprek met het hoofd van de faculteit professor doctor Grace Firm Pals. Hierin worden eerdere veldprojecten in The Nunnery en op Longis Common besproken en de relatie tot het komende project. Floris zou zich komende maanden moeten gaan verdiepen in die projecten.

'Professor?'; zegt hij vragend. 'Sorry dat ik u onderbreek, maar begrijp ik daaruit dat ik al definitief geselecteerd zou zijn?'

'Ja, natuurlijk! Stond dat dan niet in uw uitnodiging?'

Floris zou het willen uitschreeuwen van geluk, maar met moeite houdt hij zich in. Er worden afspraken gemaakt over de huishoudelijke dingen en zijn verblijf. Hij dient met de rest van het team op The Nunnery te verblijven. Hier zijn een zestal tweepersoons kamers voor studenten en archeologen beschikbaar. De kamerindeling wordt bepaald aan de hand van interesses zoals deze uit dit soort oriënterende gesprekken naar voren komen. Een eigen accommodatie in de vorm van een jacht in de haven past volgens de professor niet binnen het saamhorigheidsgevoel van de groep.

's-Middags volgt een introductie met de andere twee, voor de schollarschip geselecteerde studenten: Colin Baker en Mary Hurst. Daarbij ontmoeten zij ook de Associate Professor doctor Cecil Hardgrave, die het project in het veld gaat begeleiden, en een wetenschappelijk medewerker van de universiteit, dr. Peter Fields, die onder andere trauma-archeologie als specialisatie heeft. Eén persoon van het universiteitsteam ontbreekt: drs. Fabienne Benet. Zij is een Belgische archeologe, legt Cecil Hardgrave uit, die als klein meisje al verzot was op Astrix en Obelix. Na het behalen van haar doctoraal aan de universiteit van Leuven heeft ze nu een promotieplaats in Staffordshire. Haar onderzoek richt zich op de invloeden van de handelsrelaties tussen Romeinen en vijandig geachte stammen aan

de randen van het Romeinse rijk. Het onderzoek is bijna afgerond en ze is druk bezig met haar proefschrift. Ze wil in september op dit onderwerp promoveren. In verband hiermee is ze op dit moment in Italië.

Het team zal verder nog worden aangevuld met zes maal drie eerstejaarsstudenten, die ieder één week meedraaien. Het is de bedoeling dat het vaste team deze mensen begeleidt en hen het gevoel geeft een zinvolle en leerzame stage te lopen. Het vaste team zet echter de lijnen uit. Ieder teamlid krijgt een tweepersoonskamer ter beschikking die hij moet delen met telkens één van de wisselende eerstejaars studenten. Er wordt wat gelachen als er ten overvloede bij wordt vermeld dat meisjes bij meisjes en jongens bij jongens zijn ingedeeld. Verder komt er één heel belangrijk punt aan de orde: Alderney is tijdens de tweede wereldoorlog het toneel geweest van oorlogsmisdaden. Zowel Longis Bay als Longis Common worden aangeduid als gebieden waar oorlogsslachtoffers gevallen zijn. Waarschijnlijk enkele honderden, maar duizenden is ook mogelijk. De lokale en federale overheden hebben aangegeven dat in het hele gebied de grafrust van oorlogsgraven gerespecteerd dient te worden. Iedereen moet er dus alert op zijn dat artefacten kunnen dateren van de periode '40-'45. Ze moeten uiterst nauwkeurig trachten te onderscheiden of dat het geval is, of dat ze dateren van ver daarvoor. In het eerste geval, zelfs bij de minste twijfel, moet de trauma archeoloog dr. Peter Fields van Staffordshire er bijgehaald worden. Hij zal dan bepalen of- en hoe er op die locatie verder gewerkt mag worden.

Tenslotte volgt er nog uitleg over allerlei administratieve zaken, zoals gezondheid, verzekeringen, afwijking in de wetgeving, et cetera. Floris en de twee andere studenten worden op achtentwintig juni op Alderney verwacht en zullen dan zes volle weken, tot acht au-

gustus, blijven. Dit betekent dat ze nog een half jaar hebben om zich in te lezen in eerdere onderzoeken. Van de universiteit krijgen ze een persoonlijke inlogcode die toegang geeft tot de digitale onderzoeksrapporten en verslagen van eerdere Alderney projecten. Aansluitend op deze formele introductie in het project, is er een informele onderlinge kennismaking gepland, waarvoor ze naar 'The Unicorn Inn' gaan in het centrum van Stoke on Trent, een typisch studenten café dicht bij het hoofdgebouw van deze streek-universiteit.

Terug in Leiden start Floris meteen aan zijn voorbereiding. Hij leest artikelen van de lokale Kanaaleilanden archeoloog dr. Charles de Helier, over recente opgravingen in Longis Common, waarin onder andere munten van keizer Antoninus Pius (Romeins keizer van 138 - 161 N. Chr.) en vele potscherven gevonden zijn. De oudste artefacten dateren van rond tweehonderd voor Christus, dus van veel eerder dan wat de archeologen aan de hand van eerdere opgravingen dachten. De nederzetting is dus ook duidelijk ouder dan het er vlak daarnaast gelegen Romeinse Fort, dat nu The Nunnery wordt genoemd.

Het nieuwe onderzoek zal zich richten op de relatie van de vroege nederzetting op Longis Common en het Romeinse fort. Verder zal er gezocht gaan worden naar het gebruik van Longis Bay als natuurlijke haven. Ook leest hij over onderzoek naar graven uit de tweede wereldoorlog. Er zijn nogal wat strijdige belangen. De overheid wil het eiland Alderney vooral als rustgevend natuureiland onder de toeristen promoten, terwijl met name de internationale Joodse gemeenschap het er vooral over heeft dat Alderney moet worden gezien als één groot oorlogsmonument. En dat terwijl eigenlijk volkomen onduidelijk is hoeveel Joden op het eiland zijn omgekomen.

Er zijn slechts driehonderdachtennegentig erkende oorlogsgraven waarin vooral Oost Europese slachtoffers zijn gevonden. Aan de hand van getuigenverklaringen kun je misschien aan het dubbele aantal slachtoffers komen, maar daarbij moet worden vermeld dat er nagenoeg geen getuigen zijn. Wellicht waren er veel meer slachtoffers. Het wordt Floris langzaam duidelijk waarom een trauma archeoloog een belangrijke rol inneemt in het onderzoeksteam.

Als hij gaandeweg zijn voorbereidingen zijn vrienden weer op donderdagavond ontmoet in Café de Keijzer, wordt zijn nominatie uitbundig gevierd. Zoals in de weddenschap was afgesproken, plannen ze in de zomer een lang weekend Alderney. De één haalt een laptop voor de dag, terwijl een ander op zijn smartphone Googelt. De mogelijkheden om Alderney te bereiken blijken zeer beperkt. Om er te komen kunnen ze, of varen vanuit Cherbourg met een speedboot ferry, de Lady Maris II, die twaalf personen kan vervoeren en er anderhalf uur over zal doen, of vliegen op Guernsey en van daar een aansluitende vlucht naar Alderney. Met de auto naar Cherbourg en dan varen is verreweg het goedkoopste. Dat kan blijkbaar alleen op zaterdag en woensdag. De keuze van de vrienden valt op zaterdag heen en dan woensdag weer terug. Zijn eigen heenreis zal Floris met zijn ouders maken met het zeiljacht. Dat is dan het begin van acht weken vakantie voor zijn ouders, want na de stageperiode willen ze hem ook weer op Alderney oppikken voor de terugreis.

Er komt een kleine onderbreking in zijn voorbereiding als hij in mei enkele belangrijke tentamens heeft. Maar hij haalt ze met goede cijfers en niets staat nog zijn 'Expeditie Alderney' in de weg.

2

Het jacht van zijn ouders heeft Willemstad, in west Brabant, als thuishaven. Dat is vanuit hun woonplaats Breda gemakkelijk binnen twintig minuten bereikbaar. Begin juni wordt de boot klaar gemaakt om naar Alderney te vertrekken. Diesel- en drinkwatertanks vol, voorraden aangevuld en tenslotte wordt op het havenkantoor van Willemstad bij de havenmeester aangegeven dat de ligplaats tot medio augustus voor anderen beschikbaar komt. De heenreis is voor Floris echt het begin van zijn 'expeditie Alderney'. Aansluitend zullen de ouders door varen naar diverse haventjes in Bretagne.

Dan gaan de trossen los.

'Hè, heerlijk,' zegt Floris. 'Ik was echt weer eens aan zeilen toe. Na al die tentamens en dan ook nog inlezen in de historische onderzoeken op Alderney kan ik echt wel genieten van een weekje zee zeilen.'

'Het beloofd mooi weer te blijven,' zegt zijn vader. 'Je zult het wel verdiend hebben.'

Na een relaxte trip op zaterdag over het Haringvliet wordt in Stelendam overnacht. Op zondag ochtend gaan ze in alle vroegte, met het eerste straalte zonlicht door de Goerese sluis en de zeearm 'Slijkgat' langs de kop van Goeree. Vanaf daar komen ze op volle zee en wordt de koers zuidwest, richting Belgische kust.

'Heerlijk weer, wind door je haren en zon op je gezicht.' Floris geniet met volle teugen en hier en daar glinsteren op zijn gezicht zoutkristallen die achter blijven als druppels buiswater in wind en zon weg dampen.

Met de zuidenwind is de koers langs de Zeeuwse kust hoog aan

de wind maar nog wel heerlijk bezeild. Bij de Belgisch/Franse grens passeren ze over de ondiepte van Passe de Zuydcoote. Na zo'n vijftachtig zeemijlen, meren ze in de avondschemering af in de noord Franse havenstad Duinkerken voor een overnachting.

Na enig overleg bezoeken ze op maandag ochtend in Duinkerken 'Bastion 32', een oud kustverdedigingsfort. Tegenwoordig is er het 'Oorlogsmuseum 1940 - Operatie Dynamo' gevestigd. In het kader van de vele overblijfselen van de tweede wereldoorlog, en dan met name die van de 'Atlantikwall' die ze ook op Alderney en Bretagne zullen aantreffen, lijkt dit museum een prima eerste oriëntatie. Eenmaal binnen zien zij met verbazing hoe de Duitsers in 1940 na de bijzonder voortvarende opmars dwars door Frankrijk, in amper twee weken tijd, Normandië en Bretagne bereiken. Daar blijkt dat de aanvalslinies slechts gebrekkig kennis hebben van hun eigen actuele situatie. Nog minder weet hebben ze van de erbarmelijke toestand van de zich terugtrekkende, verslagen en ontredderde Britse en Franse troepen. Tijdens het belegeren van Duinkerken nemen de Duitsers als gevolg van deze onwetendheid een onverwachte adempauze om zich te hergroeperen. Hiermee geven zij onbedoeld de Britse legerleiding de gelegenheid hun troepenmacht uit de haven van Duinkerken en van de omringende stranden, naar Engeland te evacueren. In door de marine gevorderde schepen en bootjes brengen zij in amper negen dagen tijd driehonderdveertigduizend man over naar Dover en Ramsgate aan de andere kant van Het Kanaal. Aan de actie, Operatie Dynamo gedoopt, doen zelfs dertig Nederlandse vissersschepen mee.

Vroeg in de middag staat de familie Van Bergen weer buiten. Via internet lezen ze dat de wind op dinsdagochtend iets verder ooste-

lijk zal draaien om daar een aantal dagen te blijven. Daar willen ze graag van profiteren door in één ruk naar Cherbourg door te varen. 'Ik denk dat het verstandig is dat we pas morgen ochtend vertrekken', zegt vader. 'We hoeven dan niet in het donker door het Nauw van Calais met de vele overstekende veerboten en parallel varende vrachtvaart. Bovendien komen we dan mooi in de middag aan in plaats van 's nachts, als we nu zouden vertrekken.'

Floris en moeder hebben geen tegenargumenten en zo wordt besloten niet vanmiddag, maar pas de volgende ochtend te vertrekken. Ze lunchen in het centrum van Duinkerken. Hier herinnert weinig aan de oorlog. De voormalige scheepsbouwstad krabbelt uit een crisis die vanaf de zeventigerjaren van de vorige eeuw, decennia lang heeft voort geduurd. Op het voormalige werfterrein zijn nu mondaine huizen verrezen en er zijn moderne winkelcentra.

Dinsdagmiddag, zes uur na vertrek, passeren ze Cap Gris Nez. Vanaf daar volgen ze op gepaste afstand, in tegengestelde richting, de diep-water-route, die vanaf Brest naar Calais leidt. Een uur later herkennen ze Boulogne in de verte aan de oostelijke horizon. Nog een uur later is de kust geheel achter de horizon verdwenen. Alleen nog het vertrouwde zeilbootje met haar driekoppige bemanning op de zee. Dat is die ultieme vrijheid die het zeezeilen zo mooi maakt. Aan alle kanten water om je heen; wind door je haren, zon op je huid. Bolle zeilen en een lichte helling. Voor de bemanning is het heerlijk genieten van het omhoog stuiven van het boegwater, dat zo nu en dan op het voordek beland en dan, na een kleine aarzeling, met een vaartje over het dek naar achteren stroomt. En het ruisen van het schuim dat langs de romp glijdt. Onvermoeibaar gaat het schip door, vrolijk wiegend op iedere golf die ze neemt. Heerlijk denkt Floris. Dit maakt je kop leeg.

De avond valt. Het is wonderbaarlijk hoe het licht van horizon tot horizon zo verschillend van kleur is. Helder geel rond de ondergaande zon. Dan naarmate je verder van de zon weg kijkt, overgaand van oranje, via rood naar paars tot diep donker blauw. Op de tegenoverliggende horizon komt Venus als een soort heldere ster uit het uitdovende licht van de avondhemel. Wat een fantastische zeildag. Echt een cadeautje en de nacht belooft hier niet voor onder te zullen doen. Er is een simpel wachtschema ingedeeld van drie wachten in twaalf uur. Eerste wacht heeft vier uur in zijn uppie de verantwoording voor het schip. Waken over de zeilvoering en de stuurautomaat, maar het belangrijkste nog van alles is, waken op onverwachte ontmoetingen met andere schepen of obstakels. De tweede wacht is de eerste drie uur stand-by, voor die gevallen waar de eerste wacht hulp nodig heeft. In principe kan er tijdens de tweede wacht dus ook wat geslapen worden. Het laatste uur heeft deze wacht keukendienst en zorgt voor versterking van de inwendige mens. De derde wacht is de volle vier uur in rust, meestal te kooi, vooral slapen en eventueel wat lezen.

Floris start om 22:00 met de eerste wacht. In principe zeilt het schip op de stuurautomaat zonder verdere bemoeienis van de bemanning gewoon rechtdoor op de ingestelde koers. Twee uur na aanvang van zijn wacht is de duisternis compleet. Floris kan nu achter zich in het kielzog een bijna onwerkelijk spoor van ioniserend water zien. Spookachtig. De wervelingen door de snelheid van het schip door het water, laten algen en planktondiertjes oplichten. Door de grote aantallen minuscule oplichtende diertjes en de diepe duisternis midden op zee, wordt het flauwe licht toch met het blote oog een waar spektakel. Ook het schuim op de golven lijkt nu licht uit te stralen. Bijna een fantasiewereld, zoals je die wel eens in futuristische films ziet. Wanneer uiteindelijk de maan boven de horizon

komt, is het effect van dat ioniseren al direct veel minder spectaculair.

Telkens na maximaal een kwartier spoort Floris de horizon nauwgezet af op verdwaalde navigatie lichten. Op het navigatie scherm ziet hij de commerciële scheepvaart duidelijk tegemoet varen. Allemaal keurig in rechte lijnen in de shippinglane. De nachtboot uit Dieppe ziet hij op het scherm dwars op die richting varen in haar oversteek naar Newhaven. Met het blote oog is ze niet te zien omdat ze achter de horizon vaart. Floris waardeert de moderne technische snufjes enorm, maar toch, het scherm alleen geeft niet voldoende veiligheid. Er zijn nog genoeg kleine vissertjes die zonder elektronische identificatie-apparatuur varen en zodoende niet op het scherm zichtbaar zijn. Die moet je met het blote oog herkennen. Om 01:00 wekt hij zijn vader voor het laatste uur van de tweede wacht: de huishoudelijke taken. Pa maakt voor hen beide een soepje en een saucijzenbroodje klaar. Heerlijk zo'n warme hap midden in de nacht. Stilzwijgend genieten ze onder de schitterende sterrenhemel. Als pa vervolgens om 02:00 uur met een hete kop koffie de eerste de wacht overneemt, kan Floris te kooi.

Om 6:00 wordt Floris door zijn moeder gewekt. Hij wordt wakker met het heerlijk gorgelende geluid van water dat aan de buitenkant langs de romp stroomt. Het tovert onbewust een glimlach om zijn mond. Als hij verder wakker wordt, beseft hij dat de boot vrijwel rechtop ligt.

'Floris, kom je nog?', roept zijn moeder. 'De spinaker moet omhoog willen we nog voor het donker in Cherbourg zijn!'

Floris springt zijn bed uit en met ontbloot bovenlijf en op blote voeten komt hij bovendeks. Even een koude rilling, maar het prille zonnetje maakt veel goed. Hij rekt zich ongegeneerd uit, ondertussen de situatie in zich opnemend. Een blik op het navigatiescherm

en hij weet genoeg. Even terug naar binnen om zijn schoenen aan te trekken en een sweater. Dan komt hij met de spinakerzak weer boven en hijst dit zeil. Onmiddellijk begint het grote bolle zeil zich te vullen en Floris voelt de boot accelereren. De snelheid die tot vier knopen was gezakt loopt weer op tot boven de zes.

In de loop van de ochtend komt de wind terug. In de cadans van de golven gaat het met een gestaag kzzzggg-, kzzzggg-geluid, met acht knopen snelheid richting Cherbourg. Keurig volgens planning komen ze woensdagmiddag aan in de reusachtige jachthaven.

‘Vandaag is het de langste dag’, denkt Floris.

Zijn gedachten gaan terug naar “The Longest Day”, de titel van die film die zich hier op de kust afspeelde. Dat was zesenzeventig jaar geleden niet 21 juni maar 6 juni. D-Day. Wel apart om vandaag de beroemde invasiestranden van Normandië gepasseerd te zijn. Hij kent ze nog uit zijn hoofd. In zijn eerste studiejaar geschiedenis is hier veel aandacht aan besteed: Utah, Omaha, Gold, Juno en Sword. Helaas lagen ze vandaag allemaal net achter de horizon. Misschien wel goed om te kijken of ze er morgen niet even naar toe kunnen. Na enig overleg reserveren ze in ieder geval een huurauto voor de volgende dag.

Die donderdag gaan ze met het autootje naar het ‘Utah Beach museum’ in Sainte-Marie-du-Mont. Het museum staat op het strand en maakt zo de invasie wel heel tastbaar. Naast origineel wapentuig, modellen en allerlei attributen zijn er ook originele landingsvaartuigen en zelfs een heuse B-27 bommenwerper te zien. Ze bezoeken Pointe du Hoc en de Maisy Battery, twee verdedigingswerken van de Duitsers die grote indruk maken. Pas enkele jaren geleden werd duidelijk dat de geschutsbatterij van Grandcamp Maisy vrijwel onbekend was bij de geallieerden. De batterij werd namelijk in

het uiterste geheim onder camouflagenetten gebouwd. Feitelijk had de Maisy batterij meer vuurkracht dan die van Pointe du Hoc. Deze laatste was destijds al beroemd omdat ze, met veel propaganda, door de Duitsers als onneembaar in de media werd gebracht. Er werden door de Duitsers zelfs dummy kanonnen opgesteld. Dit was onderdeel van de Duitse misleidingstactiek om de kans op een succesvolle invasie te verkleinen. De geheime Maisy batterij heeft bij de geallieerden landingstroepen een zeer hoge tol geëist. Terwijl de Amerikaanse invasiemacht met haar voorzorgsbombardement zich massaal focust op Point du Hoc, worden de uiteindelijke landingstroepen beschoten vanuit het ongeschonden Maisy.

Op de terugweg wordt nog even stilgestaan bij Sainte-Mère-Eglise. Aan de flank van de kerktoren hangt een levensgrote pop van een parachutist.

‘Weten jullie dat de echte parachutist zijn leven wist te redden door zich dood te houden?’, weet Floris vanuit zijn studie geheugen op te dissen.

Terug aan boord wordt er met een borrel nog lang na gepraat over de nieuwe inzichten in de omstandigheden van D-Day. De vele slachtoffers, jonge jongens, dienstplichtigen en vrijwilligers, die hun leven gaven voor de bevrijding van landen die soms heel ver van hun wieg lagen. Ontzagwekkend wat dit voor ons, maar ook destijds voor hun thuisfront heeft betekend.

Voor vrijdag staat het korte, maar enerverende zeiltochtje op het programma van Cherbourg naar Alderney. Het venijn zit hem in de ‘Race of Alderney’, de zee-engte tussen Alderney en het schiereiland Contentin met Cherbourg als hoofdstad. Na passeren van Cap de la Hague is de stroming zo sterk dat een oversteek alleen bij kentering van het tij, veilig kan worden uitgevoerd. Kom je te

vroeg, dan spoel je naar Bretagne. Kom je te laat dan word je, zodra je de kaap bereikt, terug het Kanaal in gespoeld. De stroomsnelheid loopt daarbij op tot ruim boven de eigen scheepssnelheid, zodat je er absoluut niet tegenin kunt varen en pas zes uur later weer terug op je uitgangspositie komt. Een kwestie dus van goed rekenen om zo dit lastige stukje van de oversteek, dat ongeveer een uur in beslag neemt, bij kentering van het tij, dus nagenoeg stilstaand water, te plannen. Voor Floris en zijn ouders is dit met al hun ervaring geen enkel probleem en ze komen rond tien uur bij het begin van de 'Race'. Ondanks de stralende dag met een slechts matige wind, en ondanks de beperkte stroming op dat moment, staat er toch nog een venijnige deining. Het grove reliëf van de bodem creëert vreemde stroomrafelingen aan het oppervlak met brekende golven. Zo nu en dan spettert het buiswater even aan dek, maar verder levert het met een goede timing nauwelijks hinder. En zo meren ze keurig op vrijdag rond het middaguur af aan de voor hen gereserveerde meerboei in Braye Harbour op Alderney. Alderney is zon overgoten. Een half uurtje later worden ze door de opgeroepen wassertaxi aan de kade afgezet. Floris vraagt aan de havenmeester hoe ze in korte tijd zo veel mogelijk van het eiland kunnen zien.

'Je boft', zegt de havenmeester. 'Vanmiddag om twee uur kan er een rondtoer in een minibus gemaakt worden. De opstapplaats is onderaan Victoria Street. Er kunnen maximaal acht passagiers mee. Bij een groter aantal wordt een tweede busje opgeroepen. De kosten bedragen slechts negen pond per persoon, te betalen bij de chauffeur. Vervolgens ben je de rest van de middag onder de pannen. Hij laat je alle bijzondere plaatsen van het eiland zien. Bovendien is hij vogelaar en hij kan je dus ook van alles over de natuur vertellen. Je hebt nog tweeëneenhalf uur om er over na te denken!'; grapt hij. Floris kijkt op zijn horloge en ziet dat het half-één is.

‘Oh’, zegt hij. ‘Dat zijn we vergeten. We moeten de tijd nog een uur terug zetten. Op Alderney houden ze Britse tijd aan.’

Ze nuttigen de lunch bij Jack’s Brassery, recht tegenover de opstapplaats voor de toer. Tijdens het eten besluiten ze om inderdaad met de toer mee te gaan.

Als even na twee uur het busje stopt, hebben zich naast Floris en zijn ouders, twee stellen aangesloten.

De chauffeur stelt zich voor als Ian.

‘Ik kwam acht jaar geleden met mijn vriendin voor een lange vakantie naar dit eiland. Doel was vooral natuur en vogels spotten. Al snel deden ik en mijn vriendin, net als iedereen op Alderney, allerlei klusjes en deeltijdbaantjes. Het bleek voldoende om in ons levensonderhoud te kunnen voorzien. Hierop besloten we om ons hier permanent te vestigen. Door mijn werk bij de vogelwacht werd ik gevraagd beheerder te worden van ‘The Nunnery’, het verenigingsgebouw van de vogelwacht.’

Er ontstaat direct een klik met Floris die meldt dat hij komende zes weken op The Nunnery logeert.

‘Oh’, zegt Ian. ‘Dan ben jij archeologie student. Die hebben hier de komende zes weken weer hun zomerkamp. Ze logeren op The Nunnery, wat eens een Romeins fort is geweest. Daar komen we zo, en dan kun jij ze vast vertellen wat er zo Romeins aan is.’

De eerste stop is aan de haven waar Ian vertelt dat de pier, die nu duizend meter lang is, oorspronkelijk nog wel vijfhonderd meter langer was. Slechte bouwkwaliteit en zware stormen hebben het buitenste en zwakste deel verwoest. De rest van de pier heeft het ook zwaar en vergt veel en kostbaar onderhoud.

Ze rijden de heuvel op om aan de rand van Fort Albert een prachtig uitzicht te hebben over de havenbaai. Ian vertelt dat Fort Albert tijdens de bezetting het hoofdkwartier van de Duitse bezettings-

macht was.

‘De Duitsers hebben Alderney destijds omgetoverd tot een onneembare vesting. Vele bunkers en geschutstellingen. Alles werd gebouwd door dwangarbeiders.’

Ze dalen af naar het Hammond Memorial wat is opgericht ter nagedachtenis van de dwangarbeiders die op Alderney zijn overleden. De gedenkplaats ligt vlak naast het veld waar in de tweede wereldoorlog concentratiekamp Norderney heeft bestaan. Van het kamp is niets, maar dan ook helemaal niets meer over. Via de vuurtoren en de steengroeve en het daar boven gelegen Odeon, een indrukwekkende Duitse observatiepost over “the Race”, rijden ze naar The Nunnery. Ian laat het gezelschap de binnenplaats van The Nunnery zien. Meteen valt de Duitse geschutskoepel in de oost muur op. Van hieruit heeft men goed zicht op een lange betonnen dam op het strand van Longis Bay.

‘Deze bijna vier meter hoge muur is door de Duitsers tijdens de bezetting gebouwd’, vertelt Ian. Hij is bedoeld om een Britse invasie via dit grote strand te voorkomen.’

Hij laat op enkele plaatsen zien welke onderdelen van The Nunnery nog echt origineel Romeins zijn en welke qua verschijning nog de originele vormen hebben. Uiteraard is er aan een bouwwerk, dat dateert van ruim zestien eeuwen geleden, in de loop van de geschiedenis veel veranderd. Via geavanceerde bodemradar heeft men veel van de originele fundamenten op kunnen sporen en als origineel afkomstig van de vierde eeuw kunnen dateren.

Floris voelt zich vereerd straks zes weken lang op deze gewijde, bijna heilige grond te mogen bivakkeren. Nota bene in een nog vrijwel in tact Romeins Fort aan de noordwestrand van het Romeinse rijk. Van The Nunnery gaat de bustoer westwaarts langs de achterkant van het vliegveld om daar een heel smal onverhard weggetje op te

draaien. Het busje stopt bij drie eenzame zuilen in het landschap. Er is een kleine gedenkplaquette tegen de middelste zuil geschroefd. Daarop lezen ze dat de zuilen de oorspronkelijke toegangspoort van 'SS-lager-Sylt' vormen.

'Tijdens de tweede wereldoorlog was hier een afgelegen Duits concentratiekamp,' vertelt Ian. 'Het stond onder bevel van de Waffen-SS en er heerste een wel zeer extreem regime. Het verhaal gaat dat de dwangarbeiders aan een project rond een geheim wapen werkten. Meestal totdat ze er dood bij neer vielen. Door de enorme omvang en veelheid van de oorlogsbouwwerken is langzaam maar zeker de hypothese ontstaan dat hier vele duizenden dwangarbeiders gewerkt moeten hebben. Samen met de getuigenissen door de enkelingen die het overleefden en die spraken over tientallen doden per week, staat het aantal slachtoffers in schril contrast met het door de Britse overheid afgegeven officiële dodental van driehonderdachtennegentig. Dat getal was louter gebaseerd op het aantal teruggevonden graven. Waarschijnlijk waren het er veel meer. Er bestaat het vermoeden dat er met duizenden in het geheim gewerkt werd aan een nieuw wapen dat bedoeld was om een geallieerde invasie in de kiem te smoren... Nou, dat is gelukkig niet gelukt!', grinnikt Ian er achteraan. 'Waarschijnlijk was het wapen, men vermoed dat het in de basis om V1 raketten ging, op het moment van de invasie nog niet gebruiksklaar. Na D-day en de geslaagde invasie is de afbouw van het complex op een laag pitje komen te staan. De noodzaak was er niet meer en aanvoer van materieel naar Alderney was met de bevrijding van Frankrijk natuurlijk buitengewoon moeilijk geworden. De vier werkkampen werden daarop langzaam maar zeker ontmanteld. Begin 1945, toen duidelijk werd dat Duitsland de oorlog zou gaan verliezen, zijn de Duitsers gestart met de totale ontmanteling van alles wat met dit project te maken had. Tot

op heden zijn er slechts een aantal ondergrondse gangenstelsels gevonden waarvan we alleen kunnen gissen waarvoor ze bestemd waren. Er zijn wel wat vage aanwijzingen dat het inderdaad kan gaan om lanceerinstallaties voor V1 raketten. Mogelijk was er zelfs een ondergronds laboratorium. Men denkt nu aan een chemische lading van de vliegende bom. Bijvoorbeeld mosterdgas, zoals dat is gebruikt in de eerste wereldoorlog.'

'Als men de Engelse havensteden van hieruit had kunnen bestoken met V1-bommen', merkt de vader van Floris op. 'Dan zou dat een enorme impact hebben gehad op de voorbereiding-, en dus het succes, van een geallieerde invasie!'

'Inderdaad', beaamt Ian. 'Bij lanceringen van een dergelijk effectief wapen vanaf begin 1944 zou de afloop van de oorlog er best heel anders hebben kunnen uitzien. Pas tegen het einde van de oorlog ontwikkelden de Britten een effectieve methode tegen de kleine en snelle V1-bommen. Vergeet niet dat V1's veel sneller waren dan de meeste vliegtuigen van die tijd. Daardoor waren ze nauwelijks te onderscheppen. Een V1-aanval met mosterdgas op de verzamelde geallieerde troepen in zuid Engeland zou desastreus zijn geweest.'

Het invasie-doom-scenario van Ian, de massale sterfte onder de dwangarbeiders en de geïsoleerde ligging van de poort van kamp Sylt waarbij er geen zicht is op andere bebouwing, maakt grote indruk op de deelnemers aan de bustoer. Zwijgend stappen ze in voor het laatste stukje van de route.

In het uiterste westen van Alderney wordt aan de rand van de klifkust gestopt. In de glinstering van de middagzon op het oceaanwater zien ze een helder wit rotseiland met grauwe voeten in de zilveren zee staan.

‘Prachtig niet? Eigenlijk zijn het twee grotere en meerdere kleine eilanden’, zegt Ian. ‘Ze liggen van hieruit schuin achter elkaar, waardoor het maar één eiland lijkt. Ze heten Les Etacs. Weet iemand waarom ze zo helder wit zijn?’, vraagt hij aan de groep.

‘Bird shit’, roepen er drie in koor terug.

Er wordt weer gelachen.

‘Inderdaad’, zegt Ian. ‘Hier broedt de grootste kolonie jan-van-genten van Europa. En ja, die produceren met zo’n twaalfduizend vogels ook heel veel mest. Inmiddels ligt er een dikke laag en lijkt het of de rotsen krijt wit zijn. Maar als je voet aan land zet, weet je wel beter. Vogelpoep ruikt namelijk helemaal niet naar krijt!’

Weer wordt er hartelijk gelachen.

‘We hebben hier nog veel meer bijzondere natuur’, gaat Ian verder. ‘Wat dacht u van de papegaaiduiker, de unieke blonde Alderney egel, het veldparelmoervlindertje of het gevlekte zonneroosje. Drie heel bijzondere diertjes en een uiterst zeldzaam plantje. Deze, en nog veel meer, kun je hier gewoon vinden. Echt bijzondere flora en fauna, van insecten tot zoogdieren en van korstmossen tot de mooiste bloemen. Een paradijs voor natuurliefhebbers. Zegt het voort, zegt het voort!’

‘En de bijzondere eilanders, niet te vergeten natuurlijk!’, zegt Ian.

‘Wij zijn het vriendelijkste en meest unieke volkje van heel Europa!’ Iedereen lacht en in een uitgelaten stemming eindigt de trip waar ze begon: aan het begin van Victoria Street.

Na nog wat sightseeing in het plaatsje Saint-Ann wandelen Floris en zijn ouders de heuvel af terug naar de haven. Op het terras van het Braye Beach Hotel nemen ze een drankje en toosten op de perfecte reis naar Alderney. Ze zitten heerlijk na te genieten in de late namiddag zon met een prachtig uitzicht op het strand en de haven. Ze

zien hun eigen scheepje vrolijk wiegen op de rustige havendeining. Als de zon begint te zakken, beginnen ook de magen te knagen. Ze besluiten het nuttige met het aangename te verenigen en ook maar in het Braye Beach hotel te dineren. Ze hebben na de korte oversteek, de enerverende dag, de kennismaking met The Nunnery, het verblijf voor Floris de komende zes weken en de uitzonderlijk verhalen van Ian, veel te delen. Het wordt een bijzondere avond die iets langer duurt dan eigenlijk was bedoeld. Zijn ouders voelen zich gezegend dat Floris in deze ambiance een deel van het verplichte veldwerk voor zijn studie mag doen. Zichtbare en onzichtbare littekens uit een lange historie verenigd in één eiland. En Floris mag een klein puntje van de deken over deze onbekende historie oplichten. Wat is archeologie toch een prachtig vak.

Gelukkig vaart de haventaxi in het hoogseizoen tot laat in de avond. Zonder problemen komen ze in het donker terug aan boord. De reis, de zon en de rode wijn heeft iedereen een beetje rozig gemaakt. Ieder stapt met zijn eigen gedachten in bed en valt kort daarna op de wiegende bewegingen van het bootje in een diepe slaap. Er staat geen wekker. Deze zaterdag zijn er geen verplichtingen.

Om half negen wordt Floris wakker. De zon schijnt al weer volop. Zonder zich lang te bedenken schiet hij in zijn zwembroek de kajuittrap op en het dek over. Een paar seconden later staat hij op de boeg om het water in te duiken. Hij kan de ketting van de meerboei vele meters diep volgen om hem daarna in het donkerblauwe niets te zien verdwijnen. Hij weet dat het hier zestien meter diep is. Wat een helder water. Met een sierlijke boog duikt hij Braye Bay in. 'Aaaaahhrrr!!!', komt hij een paar tellen later met een luide kreet weer boven. 'Shit, dat is v-v-v-verrekt koud', gevolgd door nog een paar verschrikkelijke krachttermen.

Hij zwemt naar de spiegel en uit dan nog een paar krachttermen als hij tot de ontdekking komt dat hij vergeten is het zwemtrapje in het water te laten zakken. Hij probeert op kracht en souplesse aan boord te komen. Tevergeefs. Dan zwemt hij naar de boeg om te proberen via de meerboei uit het water te komen. Opnieuw gevloek en getier als blijkt dat de meerboei vanuit het water vele malen groter is dan ze vanaf het dek leek. Het is echt onmogelijk het oog aan de bovenzijde van de boei te pakken. Hij geeft zich gewonnen en hij klopt drie maal met zijn knokkels op de romp op de plaats waarachter zijn ouders slapen.

Dan komt er een klein rubber bootje aan geroeid.

‘Hallo’, zegt de roeier. ‘Kun je een lift gebruiken?’

‘Graag’, zegt Floris.

‘Ik ben Peter, van de boot voor jullie. Ik kom uit Hellevoetsluis. Ik zag je zo stuntelen en ik dacht: die kan best wat hulp gebruiken.’

‘Dank u, ik ben Floris’, zegt hij terwijl hij in het rubberbootje klautert.

‘Ik had nooit gedacht dat het water zo koud zou zijn. Anders had ik wel naar het strand gezwommen, maar ik was bang voor kramp.’

‘Nou het is heel verstandig dat je dit niet deed. Het water is maar dertien graden en het strand is nog zeshonderd meter weg. Als je geen koud water gewend bent, is dat een hachelijke zwempartij.’

‘Dertien graden?’, zegt Floris. ‘Maar dat is veel kouder dan in Nederland terwijl we al veel zuidelijker zitten en ook nog eens in de warme Golfstroom!’

‘Klopt helemaal. Maar vergeet niet dat het hier buiten de haven stroomt als een gek waarbij het onderste water naar boven wordt gestuwd. Hier rond Alderney mengt alles op. Het resultaat is dat de gemiddelde watertemperatuur maar dertien graden is en geen twintig zoals aan de ondiepe Nederlandse stranden. Het wordt hier nooit warm!’

Inmiddels staat Floris moeder aan dek. Ze moet lachen als ze haar volwassen zoon als een klein kind bibberend en met blauwe lippen in het rubberbootje van de buurman ziet zitten.

‘Neem maar vlug een lekker warme douche op de spiegel’, zegt ze. ‘Dat je daar nou niet aan gedacht hebt, stoere zeebonk van me. Dat het water hier ijskoud is, kon ik je zelfs vertellen. Ik heb hier al vaker gezwommen, maar ik ben wel altijd zo verstandig geweest er langzaam via het trapje in te gaan. Dan kun je dat trapje ook niet vergeten.’

Met een schuchter lachje klimt Floris weer op het eigen schip en begint zich met warm water af te spoelen.

Na het ontbijt kan hij inmiddels weer hartelijk lachen om het incident. Nee, nooit te oud om te leren, denkt hij. Later in de ochtend belt hij het contactnummer van The Nunnery.

‘Hallo met Floris. Ik ben va..’

‘Hi, Floris, met Ian!... Ian, de beheerder van The Nunnery, jullie gids van gisteren.’

‘Ohhh. Ja, dat had ik kunnen weten.’

‘Ik wist gisteren al dat je mij ging bellen, maar ik dacht: als je het niet vraagt, ga ik het je niet vertellen.’

Beide moeten hartelijk lachen.

‘Kan ik vandaag mijn persoonlijke spullen naar The Nunnery brengen?’, vraagt Floris.

Ian biedt hem een lift met de auto aan, maar Floris heeft zijn mountainbike bij zich en met alleen een rugzak moet hij het zonder taxi ook wel redden.

’s Middags komt Floris bij The Nunnery aan. Ian ontvangt hem en wijst hem de weg naar zijn kamer. Centraal op zolder loopt een lange gang recht onder de nokbalk. Aan weerszijde zijn kamers. Zes in totaal, allemaal netjes maar zonder franje. Ze zijn ruim. Ondanks

twee bedden en twee bureaus is er voldoende loop- en kastruimte. Vier van de zes kamers liggen aan de zijde van de binnenplaats en hebben een kleine dakkapel die uitkijkt op het oosten, richting Longis Bay. De twee andere kamers liggen aan de beide uiteinden van het gebouw onder de westelijke dakhelft. Deze hebben slechts een beetje daglicht via een mini raampje in de kopgevels. Tussen deze twee kamers in bevinden zich twee badkamers en twee toiletten, links en rechts van de trapopgang. Floris slaapt recht tegenover de trap. Ian vertelt hem dat Floris zijn kamer de eerste week moet delen met de Noorse eerstejaarsstudent Olaf. Een kennismaking zit er nog niet in want Olaf komt pas zondag avond aan. Floris heeft hierdoor wel de eerste keus voor het bed. Hij kiest het bed dat het dichtste bij de dakkapel staat. Op de twee lockerkasten prijken al keurig de namen 'Floris' en 'Olaf'. Floris pakt zijn rugzak uit en hangt twee keurige overhemdjes aan een hangertje zodat de reisplouien kunnen uitzakken. De rest van de kleding en boeken gaan wat minder secuur de kast in.

Later die middag brengt Floris nog wat studieboeken en persoonlijke spullen van de boot naar The Nunnery. 's Avonds is hij weer aan boord. De volgende ochtend willen zijn ouders naar Beaucette-marina op Guernsey zeilen.

Op zondagochtend maken ze los van de mooring. Floris wordt afgezet op het trapje aan de vrachtsteiger, waarna zijn ouders koers zetten naar de 'Swing', ten westen van het eiland, om vervolgens in zuidelijke richting te gaan sturen.

3

Floris krijgt nu pas echt het gevoel dat zijn stage is begonnen. Op zijn fiets gaat hij terug naar The Nunnery en leest zich alvast in voor morgen. Op de binnenplaats denkt hij een rustig plaatsje te vinden, lekker koel onder een parasol. Van lezen komt echter niet veel. Om de haverklap wordt hij gestoord door binnendruppelende deelnemers aan het project die even een handje komen schudden. Een aantal herkent hij. De anderen zijn de nieuwe eerstejaarsstudenten. Een dieper gesprek hoeft hij er niet mee aan te gaan, want ze staan allemaal met zware koffers en tassen en willen graag direct hun kamer inruimen.

Aan het einde van de middag, als hij helemaal naar de oostkant van de binnenplaats is opgeschoven om nog een laatste straaltje zonlicht mee te nemen, staat er plotseling iemand in zijn zonlicht. Hij kijkt in eerste instantie enigszins geïrriteerd op, maar voelt dan zijn hart een keer overslaan. Hij weet zich even met zijn handen en houding geen raad, zo overdonderd is hij door de schoonheid van de vrouw die tegenover hem staat. Grote donkerbruine ogen in een roomwit gezichtje, met onder haar fijne wipneusje een vriendelijk lachende mond. In accentloos Engels stelt ze zich voor.

‘Hallo, ik ben Fabienne Benet’, terwijl ze haar hand uitsteekt.

‘Hoi, en ik ben Floris van Bergen’, antwoord hij wat schuchter in school Engels terug. ‘Jij moet de Archeologe zijn die aan het promoveren is?’

‘Klopt, twintig september is mijn promotie, in Staffordshire. Dit onderzoek hier op Alderney is een toetje. De kers op de taart, zullen we maar zeggen. Eigenlijk heb ik het voor mijn proefschrift niet nodig, maar het staat hoe dan ook leuk op mijn CV. En jij? Geen eerste-

jaars toch? Je lijkt me al wat rijper.’

‘Inderdaad, ik doe master opleiding archeologie vierde jaar Leidse Universiteit, Nederland. Ik mag hier ook zes weken blijven.’

‘Goh’, zegt Fabienne. ‘Ik kom uit Antwerpen en studeerde in Leuven. Op mijn tweeëntwintigste was ik klaar en nu ben ik drie jaar bezig met mijn promotie onderzoek.’

‘Dan ben jij vijfentwintig’, zegt Floris, ‘Maar één jaar ouder dan ik. Ik was achttien toen ik klaar was met de middelbare school en heb daarna een sabbatical genomen. Een heerlijke tijd. Met een rugzak door Azië en Australië. Hé, als jij uit Antwerpen komt, kunnen we gewoon Nederlands met elkaar praten, toch? Mijn ouders wonen in Breda’, gaat hij in het Nederlands verder. ‘Daar ben ik opgegroeid. In die tijd ging ik regelmatig in het weekend in Antwerpen uit. We doen het nog wel eens. Een “bolleke” pakken of naar Kinopolis, of allebei. Bij Kinopolis zijn inmiddels vierentwintig bioscoopzalen! Zoiets bestaat bij ons echt niet.’

‘Kinopolis, ja, daar ben ik ook veel geweest, maar de laatste keer is alweer minstens een jaar of vijf geleden. Toen was het volgens mij veel kleiner. Mijn ouders komen uit Brussel, het Franstalige deel. Toen ik negen jaar was zijn we naar Antwerpen verhuisd. Ik spreek daardoor evengoed Frans als Nederlands. Vanaf mijn zeventiende ben ik in Leuven archeologie gaan studeren. Ik heb in het lager onderwijs en op de middelbare school een klas overgeslagen. Ik was de jongste in mijn jaar.’

Het gesprek wordt verstoord door een luide handbel, die door lan midden op de binnenplaats wordt geluid.

‘Dames en heren, iedereen van harte welkom op The Nunnery. Binnen staan de tafels gedekt voor het diner. Loop langs de buffetbalie voor een kom tomatensoep en zoek daarna een plekje aan de tafels.

Na de soep zal de professor een welkomstspeech houden, waarna jullie weer langs de buffetbalie mogen, nu om zelf je hoofdgerecht samen te stellen. Toetjes of fruit staan in de laatste koelvitrine. Nogmaals welkom en smakelijk eten allemaal!

Fabienne en Floris sluiten zich al pratend aan in de rij richting buffet. Achter hen sluit een jonge student aan met een negroïde uiterlijk. Ze hadden hem nog niet eerder gezien, terwijl hij met zijn lengte en donkere kleur toch best een opvallende verschijning is. Hij leest hun verbaasde blikken in hun ogen.

‘Hallo, ik ben Olaf’, zegt hij.

Fabienne en Floris stellen zich ook voor.

‘Olaf, is dat niet een Scandinavische naam?’, vraagt Fabienne.

‘Klopt’, antwoordt Olaf. ‘Mijn moeder komt oorspronkelijk uit Kenia, maar ze kwam met haar ouders als baby naar Oslo, Noorwegen.

‘Hoe kom je nou van Kenia in Noorwegen terecht?’, wil Fabienne weten.

‘Mijn moeder is het resultaat van de liefde tussen een Noorse avonturier die jaren als gids in Kenia werkte en zijn veel jongere Keniaanse huishoudster. Zij zijn mijn opa en oma. Tijdens de studie van mijn moeder ontmoette ze in Nairobi mijn vader. Hij is de zoon van de eigenaar van een fabriek voor visconserven in Larvik. Na haar studie trouwen ze en vestigen zich in Larvik. Daar ben ik geboren en opgegroeid. Mijn ouders wonen er nog steeds. Alhoewel je dat aan mijn donkere uiterlijk niet zou zeggen ben ik dus eigenlijk nog maar voor één kwart Afrikaans en voor driekwart Noors. Inmiddels woon ik in verband met mijn studie in Oslo. Ik zit er sinds een jaar op kamers. Oslo is echt een geweldige stad en ik heb het er reuze naar mijn zin.’

‘Goh, wat leuk! En heel bijzonder’, zegt Floris. ‘Je bent de eerste Scandinaviër waar ik mee samen ga werken. Toen ik hoorde dat de

eerste week "ene Olaf uit Noorwegen" mijn kamergenoot zou worden, dacht ik onwillekeurig aan blond haar, blauwe ogen en een harde kaaklijn. Niet aan iemands met een Afrikaans uiterlijk natuurlijk. Echt een leuke verassing!

'Nou, voor Noorwegen is een donkere huid niet echt vreemd hoor. In Oslo wonen hele kolonies etnische vreemdelingen. Naast Kosovaren, Marokkanen en Turken zijn het vooral mensen uit Afghanistan en Somalië. In het straatbeeld zie je vele Afrikanen. Sommigen Noors, anderen zijn import. Ik ben er echt geen opvallende uitzondering. Vele tweede generatie immigranten hebben een Scandinavische voornaam. Maar ik ben natuurlijk echt als Noor geboren. Anders dan de meeste donkere Noren, kan ik schaatsen, skiën en schansspringen. En, zoals het een ware Noor betaamt, heb ik het zelden koud!

'Toen ik jong was woonden er in Brussel veel immigranten', reageert Fabienne. 'Mijn ouders hadden moeite met de vele Algerijnen en andere Noord-Afrikanen die in de buitenwijken van Brussel woonden. Echte getto's waren dat. Zelf woonden we in een villawijk, maar wel tamelijk dicht bij zo'n getto. Als kind mocht ik daar nooit komen. Het was er voor westerlingen niet veilig, zeker niet als ze aan je kleding konden zien dat je uit een welgesteld gezin kwam. Er is ooit een incident geweest met een iets ouder buurmeisje, maar daar wilden mijn ouders me niets over vertellen. Mijn moeder was in ieder geval zielsgelukkig toen we een paar weken later naar een forensen dorp vlak bij Antwerpen verhuisden. De enige buitenlanders die daar woonden waren rijke Nederlanders. Sorry voor jou Floris, maar die hadden ook niet zo'n goede naam. Die scheurden namelijk als gekken in hun veel te dure sportwagens door de wijk. En de boodschappen, die haalden ze in Nederland.'

Er wordt gelachen en het verdere gesprek gaat over allerlei ditjes

en datjes. Daarna hebben ze het over de verschillen tussen de studie archeologie in België, Nederland en Noorwegen. Het gezellige gesprek wordt onderbroken door een speech van de professor die eindigt met iedereen een aangenaam en vooral leerzaam verblijf toe te wensen.

Na het eten wordt er nog lang nagebabbeld en geborrelt. De negen teamleden mengen zich prima, maar tot zijn spijt krijgt Floris niet de kans om ook maar even één op één met Fabienne te praten. Hij voelt zich erg aangetrokken tot haar en wil graag meer van haar weten. Ze heeft zo'n vrolijke plooitjes net buiten haar mondhoeken. Het maakt haar gezicht extra vriendelijk. Net of ze zo gaat lachen. Haar eerlijke donkere ogen zijn ook al zo speels en kijken lachend de wereld in. Fabienne moet wel positief in het leven staan, bedenkt Floris. Oh, wat zou hij haar graag beter leren kennen.

Als het buiten eenmaal donker is, wordt het rustiger in de eetzaal. Floris loopt naar buiten en zoekt een lekker plekje op een muurtje van zorgvuldig gestapelde natuurstenen. "Onwaarschijnlijk stevig", beseft hij en als hij even zit voelt hij de weldadige warmte die door een volle dag zonneshijn is opgeslagen in het gesteente. Hij prijst zich gelukkig en een warme voldoening welt in hem op. Aan de horizon ziet hij de Franse kust. Deze tekent zich als een donkere streep af tussen hemel en zee. De zee wordt enigszins verlicht door de meer dan halve maan die in het zuidoosten al ruim boven de horizon staat en de golven soms zelfs even doet glinsteren. Net boven de donkere streep vaste land flits de vuurtoren van Cap de la Hague zijn gekende patroon van gebundeld licht.

'Hoelang zal dit licht nog branden?'; vraagt Floris zich af, beseffende dat in vroeger tijden een vuurtoren voor de scheepvaart de enige methode was om 's nachts een lastige passage als de 'Race of Alder-

ney' veilig door te komen. Met de elektronische navigatie apparatuur van nu is alles veel eenvoudiger, bedenkt hij.

Nog wat verder boven de horizon ziet hij de eerste sterren. De dichtstbijzijnde ster is Proxima Centauri, weet hij. Een rode dwerg ster die ruim vier lichtjaren van de aarde verwijderd is en daarmee onzichtbaar voor het blote oog. Ruim vier lichtjaren weg! Dat is gelijk aan een afstand van veertig-biljoen aardse kilometers. Eén miljard keer de omtrek van de aarde, beredeneert hij. Die onmetelijke ruimte. En dat is nog maar de meest dichtbij gelegen ster van een heelal dat zelf weer oneindige malen groter is. Dit moet toch bij iedereen gaan duizelen.

Onwillekeurig moet hij weer aan Fabienne denken. Haar mooie donkere ogen, die zachte bleke huid, haar stem. Haar lieve glimlach en die leuke rimpeltjes om haar neus die dan ontstaan. Kon hij maar met haar over de sterren praten en de ruimte. Over wat je kon zien als je vele lichtjaren terug in de tijd kon kijken. Astronomie is eigenlijk een bijzondere vorm van archeologie, alleen heel veel verder terug in de tijd. Als je vanaf een verre ster met een reusachtige telescoop naar de aarde zou kijken, zie je wat hier eeuwen geleden gebeurde.

Floris voelt een koude rilling door zijn lijf. Ja, de nachtelijke koelte denkt hij. Als een soort automatisme kijkt hij op zijn horloge en ziet dat het later is dan hij dacht. Hij rekt zich uit en gaat naar zijn kamer. Olaf blijkt al te slapen en Floris laat het licht maar uit. Hij heeft voldoende aan het maanlicht dat door de dakkapel valt. Als Floris tien minuten later in zijn bed stapt, slaakt hij een diepe voldane zucht. Het was toch wel een erg goede zet om op deze zomerstage in te schrijven. In het schemerlicht stelt hij de wekker van zijn telefoon in en legt die net een beetje onhandig met zijn portemonnee op het

nachtkastje. Zijn portemonnee valt op de grond en hij hoort hoe een bevrijde munt, na een stuit, een stukje over de planken vloer rolt. Met zijn hand tast hij de vloer af. De portemonnee heeft hij zo, maar de munt lijkt onvindbaar. Een stukje ruimer tastend stoot hij tegen de plint en hij voelt hoe daar een beetje beweging zit. Datzelfde geldt voor de vloerplank, maar van de munt geen spoor. 'Morgen dan maar, als het licht is,' denkt hij. En met een licht rozig gevoel valt hij in een diepe slaap.

4

Pas als de wekker voor de derde keer sluimert, wordt Floris wakker. Gehaast kleedt hij zich aan en gaat ontbijten. Hij krijgt nog net voor de introductiepresentatie zijn brood en koffie achter de kiezen.

Na een algemene introductie en verdeling van de teams worden de werklocaties en opdrachten besproken. Uit praktische overwegingen is de teamsamenstelling voor de studenten gelijk aan de kamerindeling. Dit betekent dat Floris met Olaf gaat samenwerken. Ieder team wordt aangevuld met één staf medewerker. Voor Floris en Olaf is dat doctor Cecil Hardgrave. Het is de bedoeling dat zij een gebied gaan onderzoeken dat ten opzichte van de andere gebieden veel dichter tegen de baai aan ligt. Doel is het vinden van aanwijzingen voor de aanwezigheid van Romeinse oorlogs- en handelsschepen in vroeger dagen. Normaliter zouden deze in de baai voor anker hebben gelegen, maar gedurende de ruige wintermaanden lijkt het zeer waarschijnlijk dat ze ver op het strand werden getrokken tot het volgende voorjaar. Verwachting is dan ook dat hier in het veld aanwijzingen voor deze botenberging gevonden kunnen worden. Ze zouden dan niet direct moeten denken aan de boten zelf, maar hooguit bijvoorbeeld aan mogelijke restanten van opstelplaatsen voor schepen of de fundatie van lierwerken om een groot schip omhoog te trekken. Meest waarschijnlijk is het echter dat er werktuigen en scheepsbouw gereedschappen gevonden kunnen worden. Naar verwachting zijn er op Alderney nooit nieuwe schepen gebouwd. Het hout hiervoor zou over zee moeten worden aangevoerd. Reparaties daarentegen zijn hier, vrij zeker, wel uitgevoerd. Voorlopig wordt er vanuit gegaan dat er op natuurlijke wijze in de loop van eeuwen vooral zand is aangevoerd, zodat de gedachte

gerechtvaardigd is dat de oorspronkelijke baai vroeger dieper en groter was. Voor de eerste onderzoeksgleuf is een locatie gekozen een meter vanaf de anti-tankwal tien meter in de richting van de weg naar Saint Ann. Er zijn proefboringen gedaan en die lijken zeer veelbelovend. Er is zelfs op enige diepte massief hout gevonden dat kon worden gedateerd uit de derde eeuw. Enkele proefgaten op die locatie hebben aangetoond dat de bovenste halve meter louter bestaat uit stuifzand. Er is geen risico hier waardevolle informatie te verstoren.

‘Dus maak je borst maar nat: hier kunnen jullie naar hartenlust lekker door graven’, schotelt Cecil Hardgrave de studenten voor.

Behalve Floris en Olaf moeten de andere teams hier hartelijk om lachen. Maar Dr. Hardgrave toont haar meelevendheid.

‘Geen zorgen jongens’, zegt ze. ‘Met een shovel is hier voorzichtig de bovenste halve meter zand weg geschoven, zodat jullie sneller op interessante lagen zullen stuiten. Oh, en tenslotte wil ik er bij jullie op aandringen mij gewoon Cecil te noemen. Ik ben hier in het project gewoon een teamlid en wil dus ook zo behandeld worden. Laat dat “doctor” en “Hardgrave” maar achterwege.’

Op eenzelfde manier worden de twee andere teams geïnstrueerd. Helaas constateert Floris dat Fabienne aan de andere kant van het werkterrein is ingedeeld en dat ze elkaar dus overdag weinig zullen ontmoeten.

In het veld zijn de proefgaten en de shovel activiteiten direct te herkennen. Op aanwijzing van Cecil zetten Olaf en Floris de eerste sleuf van één meter breed en tien meter lang met piketpaaltjes uit. De sleuf krijgt een bordje met de markeringscode 2019C1 en wordt vervolgens in zijn omgeving gefotografeerd en nauwkeurig op de stafkaart aangeduid. Voorzichtig wordt nog een centimeter of tien grond afgegraven voordat ze aan wat vastere bodemstructuren ko-

men. Vanaf dat moment wordt met grotere zorgvuldigheid verder gewerkt en wordt alle uitgegraven grond in emmers gedaan en aansluitend gezeefd. Niets wordt aan het toeval overgelaten. Hierdoor vordert het werk maar uiterst langzaam. Cecil geeft aan dat ze verwacht dat ze mogelijk wel een meter diep zullen moeten graven voordat ze aan de oorspronkelijke bedding van de baai komen. De jongens laten zich hierdoor echter niet uit het veld slaan en ploeteren gestaag voort.

Aan het einde van de middag is de sleuf dertig centimeter diep. Het enige wat ze tot op heden hebben kunnen uitgeven naast steentjes en schelpen, zijn een ijsslollystokje en enkele kogelhulzen. Deze laatste zijn direct doorgegeven aan de Alderney Society. Zij classificeerden ze onmiddellijk als afkomstig van de tweede wereldoorlog. De verwachting is dat ze nog vele oorlogsrelikwieën zullen vinden voordat ze zich tot aan de Romeinse tijd hebben in gegraven. Tegen half zes ruimen ze op en lopen ze in de richting van The Nunnery. De wandeling doet ze goed. Na ruim een halve dag op de knieën, is het goed je even te bewegen en dat beseffende besluiten ze om om te keren en de andere teams tegemoet te lopen. De twee andere teams werken dicht bij elkaar, ieder in een eigen sleuf. Dr. Cecil Hardgrave blijkt haar kamer te delen met Fabienne. Als ze elkaar ontmoeten, hebben ze direct een geamuseerd gesprek. Floris baalt een beetje dat hij niet als eerste in gesprek met Fabienne kon komen. Als iedereen zich een half uurtje later heeft opgefrist, wordt er gezamenlijk een biertje gedronken aan de lange tafels op de binnenplaats. De twee andere teams zijn enthousiast over de eerste resultaten. Ze hebben al diverse potscherven en zelfs een bronzen gesp gevonden. Alles wijst er op dat de Romeinse nederzetting groter was dan oorspronkelijk gedacht. Nu moeten ze nog bewijs daarvoor vinden in de vorm van fundatieresten of iets dergelijks.

Bij het diner komt Fabienne weer naast Floris zitten. Maar een persoonlijk gesprek met haar komt er niet van. Ze betreft anderen in het gesprek en vertelt vol enthousiasme over 'haar sleuf'. Floris luistert aandachtig, maar hij had liever in een hoekje in het Nederlands met haar gesproken. Na het diner begint ieder op zijn eigen kamer aan de vastlegging, rubricering en documentatie van de vorderingen. Voor Floris en Olaf zit dat er al snel op, er is immers amper iets gevonden. Olaf besluit nog een flink stuk te gaan wandelen en laat Floris alleen met zijn laptop achter.

'Oh, ja', denkt Floris dan. 'Ik moet dat muntje nog zoeken.'

Hij klapt zijn laptop dicht en duikt onder zijn bed. Het is er wat stoffig en door de lage zijkant van het bed kan hij er amper dieper onder komen. Met de zaklamp van de telefoon licht hij zichzelf een beetje bij, maar van het muntje geen spoor. Dan trekt hij toch het bed maar van de muur. Nu, in het licht van de zaklamp heeft hij veel beter zicht. Daar! In een sleuf tussen twee planken blinkt het randje van een twee-Euro munt. 'RECHT UND FREI...' kan hij nog net ingegraveerd op de rand lezen. Blijkbaar een munt die in Duitsland geslagen is, in Nederland staat er 'GOD ZIJ MET ONS', zo weet hij. De munt zit net te diep om hem met zijn nagels te pakken. Hij probeert het met een pen. Ook geen succes. Na even zoeken, denkt hij aan zijn sleutelbos. Daaraan zit een smalle lange sleutel. In eerste instantie rolt de munt alleen maar een stukje richting plint.

'Als ie daar maar niet onder schiet! Dan maar de andere kant op', denkt hij.

Samen met de munt beweegt ook het plankje een heel klein stukje mee die kant op. Dan stuit het kopkantje tegen de volgende plank. Maar helaas, de munt is niet omhoog te wurmen.

'Misschien kan ik dat hele plankje er wel uit tillen', denkt hij dan.

Met de sleutel in het spleetje aan de kopse kant wrikt hij het plankje

een klein beetje omhoog, maar dan loopt het klem. 'Plink', hoort hij en het muntje is weg. Het is blijkbaar dieper naar beneden gevallen. Wat hij ook probeert, het plankje wil niet verder omhoog. Jammer, en hij besluit zijn zoektocht te staken en dan nu ook maar een stukje te gaan wandelen. Beneden loopt hij langs de deur van de bar en ziet dat deze op weekdays slechts van negen tot elf uur 's avonds open is. Wel staat er in het halletje een gekoelde dranken automaat. Plotseling wordt hij gewaar dat hij eigenlijk best wel dorst heeft. Gek denkt hij: reclames kunnen dus echt werken. De automaat heeft twee sleuven. Eén waar twee Britse één-pond munten in moeten en alternatief een sleuf voor één twee-Euro munt. Wel zin in een cola, maar geen ponden. Zijn enige twee-Euro munt ligt onder zijn bed onder de vloer. Zachtjes vloekt hij van binnen. Het roept voldoende agressie op voor een ultieme poging.

Weer boven schuift hij met een ruk het bed van de muur en met enig geweld drukt hij het plankje een aardig stuk onder de plint. Plotseling kan hij het plankje wel gemakkelijk omhoog bewegen. Met de telefoon-zaklamp schijnt hij in de holte. Zijn muntstuk blinkt hem tegemoet. Hij is eensklaps een stuk vrolijker. Als hij zijn zaklamp probeert neer te zetten valt het licht op een opgerold stuk stof dieper weggestopt onder de planken vloer. Een doek of een sjaal of zo. Nadat hij zijn munt heeft gepakt, haalt hij voorzichtig de lap tevoorschijn. Het is niet alleen een lap, hij omwikkelt één of ander voorwerp. Als hij dit uitpakt, blijkt het een boekje te zijn en een stompje potlood, gewikkeld in een zijdeachtige hoofddoek. Het boekje is een soort ingebonden super dik schrift met een linnen rug en harde kartonnen buitenbladen van ongeveer A5 formaat. Die kartonnen buitenkaft is zwart bedrukt en voorzien van een gemarmerd vlampatroon. "Notizbuch" prijkt op het in de kaft mee gedrukte etiketje. Tussen de kaften in bevinden zich zo te zien on-

geveer tweehonderd dunne, gelinieerde schrijfelletjes. Het boekje is voor ruim de helft vol geschreven. Hij begint te lezen.

"6 februari 1943. Laat ik beginnen met mijn naam. Door mijn ouders werd ik Suzanna gedoopt..."

Even is Floris totaal uit het veld geslagen. Zijn hart bonkt in zijn keel. Mag hij dit wel lezen? Voorzichtig slaat hij het boekje weer dicht en vouwt hij de hoofddoek er terug omheen. Zal hij het terug in de bergplaats leggen. Een Nederlandse schrijfster, schiet het ineens door zijn hoofd. Duizenden onbeantwoorbare vragen dringen zich in zijn gedachte op, zodat het hem doet duizelen. Zelfs zijn adem stopt heel even. Maar na een paar minuten bezinning komt hij uiteindelijk toch tot de conclusie dat het blijkbaar de bedoeling is geweest dat hij dit boekje zou vinden. En, had hij het niet gevonden, dan was het wel een ander geweest. Die conclusie legt hem onmiddellijk en zeer indringend op om erg zorgvuldig met het boekje om te gaan. Wat 'zorgvuldig' is, zal hij voor zichzelf nog moeten definiëren. Voorlopig is hij er in elk geval erg zuinig op en voor hij het er met iemand gaat bespreken wil hij eerst vaststellen wat de inhoud is en wie degene is die het heeft geschreven. Wie weet is 'Suzanna' de schrijfster, nog in leven of heeft zij familie of nabestaanden.

Zorgvuldig legt Floris de vloer weer dicht. Hij ziet nu dat het plankje speciaal geprepareerd is voor deze beweging. Als je de beweging correct uitvoert, functioneert het bijna zonder kracht te zetten, bijna als een deurtje. Het deurtje van de geheime bergplaats van dit boekje. Wie is die Suzanna die het heeft geschreven en heeft zij het hier neergelegd? Heeft ze hier op dit zelfde kamertje gewoond? Februari 1943, midden in de tweede wereld oorlog, ruim een jaar voor D-day, de invasie van de geallieerden. Alderney was destijds door de Duitsers bezet, maar voor zover hij weet waren er geen

burgers achter gebleven. De Engelsen hadden de bewoners van de Kanaaleilanden zoveel mogelijk geëvacueerd. Op Alderney was dat vrijwel volledig gelukt. Bovendien, hoe past een Nederlandse in dit verhaal. Heulde zij met de Duitsers? Floris stopt het boekje in zijn laptotas en wandelt er mee de antitank-wal op. Aan het oostelijke uiteinde gaat hij zitten. Met zijn voeten over de rand kijkt hij uit over de zee met in het westnoordwesten de al aardig laagstaande zon die langzaam naar de horizon kruipt. Zijn emoties worden heen en weer geslingerd. Lezen of niet lezen. Dan loopt hij terug en nestelt zich dicht bij The Nunnery op de stenen scheidingsmuur die nog net het laatste zonlicht opvangt.

Na lang mijmeren, pakt Floris uiteindelijk toch het gevonden boek en begint te lezen.

6 februari 1943. Laat ik beginnen met mijn naam. Door mijn ouders werd ik Suzanna gedoopt, maar iedereen kent mij als Suus. Hoewel ik beseft dat de lezer van dit schrijfsel er niet gelukkig van zal worden, hoop ik dat er uiteindelijk toch iemand zal zijn die dit dagboek leest, zodat de meedogenloze Duitse honden die dit een medemens aan kunnen doen hun verdiende straffen niet zullen ontlopen.

Voor Floris een pak van zijn hart dat Suzanna niet een concubine van een Duitse commandant is.

Ik weet niet goed waar ik moet beginnen. Ik zit hier nu twee weken. M'n originele dagboek, waarin ik tot twee weken geleden alles had vastgelegd wat me gedurende het laatste anderhalf jaar is overkomen, ben ik kwijt. Het vastleggen van de gebeurtenissen was mijn houvast om te overleven. Een hel van anderhalf jaar kwelling, marteling en verkrachting. Dat dagboek is verloren gegaan in een noodlottige storm. Maar

ik heb het overleefd. Ik ben beter af dan de honderden die verdronken zijn of die als lappenpoppen op de rotsen werden gesmeten. Of de duizenden die al eerder aan honger en uitputting bezweken. En dat alles door toedoen van mensen die zich zogenaamd "Übermensch" voelen. Mijn dagboek is voorgoed verloren. Nu moet ik opnieuw beginnen en alle ellende die ik doorstaan heb opnieuw beleven vanuit mijn herinneringen. Hoeveel pijn zal dat doen? Toch voel ik het als een soort plicht. Mijn eigen wonden weer openrijten om ze misschien nooit meer te laten genezen, maar wat moet ik dan? Moet ik die klootzakken laten ontkomen? Moet ik ze vrij spel geven? Natuurlijk zal ik later getuigen als ze me vragen, maar wat als ik er niet meer zal zijn. Als er niemand meer in leven is om te getuigen. Alleen dat al dwingt me alles op te schrijven. Alles opnieuw op te schrijven. En nu dus in een nieuw Duits "Notizbuch" dat ik hier in de keukenkast vond. Die smeerlappen zullen gestraft worden, wat het mij ook kost! Dat ben ik niet alleen aan mezelf verplicht, maar ook verplicht aan mijn lotgenoten, aan mijn vaderland, aan mijn familie en vooral aan Erik. ERIK! Er gaat een rilling door mijn lijf nu ik dat zo opschrijf en m'n huid begint te tintelen bij mijn gedachte aan hem. Ik wist niet dat dit soort emotionele gevoelens in mij nog bestonden.

Ik hoop zo dat Erik het goed maakt en dat ik hem ooit terug zal zien. Mijn Erik, groot, robuust, stoer en gespierd. Oprecht en zonder kletspraat. Maar het mooiste aan hem vind ik zijn eerlijke doordringende blauwe ogen. Twee van die aantrekkende stralenkransen. Een prachtig aura van dunne grijze en mosgroene streepjes, afgewisseld met een enkel streepje roodbruin. En dat alles ingebed in onvoorstelbaar diep blauw. Onontkoombaar trekt het je blik naar zijn gitzwarte pupillen. Die twee doordringend heldere ogen, mooier dan de mooiste edelstenen. Ze zullen altijd in mijn gedachten zijn. Telkens als ik hem aankijk, verdrink ik bijna in die eindeloze diepte.

Ik krijg tranen in m'n ogen nu ik er zo expliciet aan terug denk. Het gemis lijkt met de dag erger te worden. Ik probeer me te herinneren hoe hij lacht, hoe ik aan kleine trekjes in zijn gezicht kan zien wat hij voelt. Ik ben zo bang dat mijn herinneringen vervagen. Het is al anderhalf jaar geleden dat we werden gescheiden... Onvoorstelbaar wat er in die tijd is gebeurd.

Ik wil dat jullie mij echt begrijpen. Dat jullie weten hoe het was vóór al deze ellende begon. Ik denk nog vaak terug aan de tijd voor onze verloving. Ik zal daar beginnen zodat jullie mij leren kennen en alles beter kunnen plaatsen in wat ik over mijn gevangenschap zal schrijven.

Voorjaar 1938. Elke dag ga ik op de fiets van Leusden Zuid, wij wonen tegenover de kerk, naar de Leusderweg in Amersfoort, waar ik in een bakkerswinkel werk. De eerste keer dat ik Erik zie, is op mijn allereerste werkdag daar. Als ik nog maar net binnen ben en door de bakkersvrouw wegwijst wordt gemaakt, komt hij bezweet en wel uit de bakkerij van z'n vader gelopen. Hij heeft een zwaar, zwart geblakerd en heet bakblik in zijn grote stoere handen met slechts een dunne gevouwen lap als isolatie er tussen. Een koppel noemde hij zo'n blik. Het zijn eigenlijk vier broodblikken aan elkaar en ze zijn gevuld met dampende goudbruine broden recht uit de oven. Ze brengen die overheerlijke geur van vers gebakken brood de winkel in. Ik word al blij bij de gedachte aan toen. Bijna niets ruikt zo lekker als vers gebakken brood. De bakblikken en inhoud moeten meerdere kilo's wegen, schat ik. Schijnbaar moeiteloos neemt Erik het koppel in zijn linkerhand en laat de andere zijde tegen zijn schouder rusten. Met zijn rechter hand neemt hij een handveger, doopt die in een emmer water en borstelt de korsten aan de bovenkant van de broden. De spetters die op het staal terecht komen, gaan luid sissend over in stoom. Zonder een spier te vertrekken, trekt

de hete damp langs zijn gezicht en glunderend trots ziet hij de donkere korst zijn glans krijgen. 'Ja, zo moet een brood er uit zien', zie je hem denken terwijl hij het koppel op een tafel schuift. Vervolgens tilt hij het eerste brood er uit en klopt op de onderkant om te beoordelen of het goed gegaard is. Dan legt hij de broden goedkeurend één voor één in het houten rek om ze af te laten koelen.

'Jij moet wel vuurvaste handen hebben', flap ik er onverwacht uit.

Hij kijkt me aan en ik zie een glunderend gezicht met van trots glimmende blauwe ogen. Het is mijn eerste werkdag als hulpje achter de toonbank, maar God weet dat ik op slag verliefd werd op die jongen. Ik ben maar jongste bediende en hij is de zoon van de eigenaar: ik geef me geen enkele kans en hoewel mijn opkomende blosjes ongetwijfeld moeten zijn opgevallen, van mijn verliefdheid durf ik niets te laten merken. Als ik een half jaar in de winkel werk, wordt de moeder van Erik ziek. De hele verantwoording van de winkel komt plotseling op mijn schouders. Ik vind het spannend maar ook heerlijk. Eindelijk krijg ik de erkenning voor al het werk dat ik dan inmiddels doe. Nu ik de winkel echt doe, vraag ik om een nieuw kasboek dat Erik vervolgens voor me uit de stad mee brengt. Ik kan nu op mijn eigen manier vastleggen wie wat betaald heeft en wat we nog tegoed hebben van klanten. Ook de grondstoffenleveringen neem ik er in op en de betalingen daarvan. Nooit meer is er een kastekort, waarvan ik voorheen vrijwel altijd de schuld kreeg. Wat een heerlijke tijd. En ik zou willen dat het altijd zo kon blijven. Korte tijd later slaat het noodlot echt toe. Eriks moeder overlijdt. Er komt een zwarte deken over de bakkerij. Vader en zoon zijn ontroostbaar. De bakkersknecht kan ergens anders terecht en neemt ontslag. De kwaliteit en service worden minder en langzaam loopt de klandizie in de winkel terug. Als dit zo door gaat, gaan ze failliet. Na een paar weken barst de bom. Erik, die beseft dat zijn toekomst er op deze manier aan gaat, neemt het heft in handen. 'Pa', zegt hij, 'met treuren krijgen

we mama niet terug. Zowel jouw als mijn toekomst gaan verloren. We moeten verder pa. Voortaan zal ik de kar trekken en als u dat niet kunt accepteren dan vertrek ik ook.'

Pa zit te diep in zijn verdriet om te protesteren en laat zijn zoon begaan. Zonder afspraken trekt Erik de bakkerij naar zich toe. Erik vraagt mij of ik, nu officieel, de winkel wil bestieren. Vanaf dat moment wordt alles anders. De klanten komen schoorvoetend terug en een half jaar later loopt de zaak weer als vanouds. Pa kruipt langzaam uit zijn dal en begint ook weer mee te werken. Ik krijg een beter loon, maar het beste wat me kon overkomen: Erik blijkt ook verliefd op mij. We zijn stapel op elkaar. Vlinders in m'n buik die ik niet meer hoeft te negeren. Duizelingen bij iedere aanraking. In stilte beloven we elkaar eeuwig trouw. We voelen ons verloofd, maar zeggen het nog tegen niemand. Regelmatig droom ik over onze toekomst. Over hoe ons huis er uit zal zien. Over Erik en ik in ons eigen huis, waar we alles helemaal zelf kunnen beslissen. Over onze kinderen. Op wie zouden ze gaan lijken? Op mij? Hoog blond, sluike haar, een blanke bijna bleke huid, grijsgroene ogen en volle lippen die afsteken in m'n gezicht? Of op Erik, met zijn golvend midden-blond haar en zijn iets achterover staand, gewelfd voorhoofd, sterke kaaklijnen en een duidelijk aanwezige neus? Maar het mooiste in zijn gezicht is toch dat alle aandacht wordt opgeëist door zijn alles verblindende blauwe ogen. Als we jongetjes krijgen hoop ik echt dat ze op hem zullen lijken. 'Kinderen krijgen', wat een vreemd fenomeen. De daad, de liefdesdaad alleen al. Met mijn vriendinnen heb ik wel eens over "het bedrijven van de liefde" gesproken. Die term alleen al. Maar ik blijf het echte vrijen een raar idee vinden. Eén vriendin zegt dat het een zalig gevoel geeft, maar ik kan me daar niets bij voorstellen.

Nazomer 1939, Ondanks de dreiging van Nazi Duitsland, dat zojuist Polen is binnen gevallen, voel ik me de gelukkigste vrouw van Leusden

Zuid en van de wereld. Ik kan bergen verzetten, zeker samen met Erik. Niemand die mij daar vanaf kan brengen. Wij hebben elkaar beloofd dat we de beste en mooiste bakkerszaak van Nederland zullen krijgen. De naam weten we al. Ik zie het al helemaal voor me "Kwaliteitsbakkerij De Morgenstond". Onze producten zullen beroemd worden. Erik zal ze maken en ik breng ze aan de man.

15 mei 1940. Zelfs nu Nederland betrokken raakt bij de oorlog blijft er een vorm van onoverwinnelijkheid in mijn ziel branden. Als duo zijn Erik en ik onverslaanbaar.

Floris schrikt op uit het dagboekje. Onverwacht voelt hij een hand op zijn schouder.

Even bekruipt hem wat irritatie, maar als hij in het stralende gezicht van Fabienne kijkt, moet hij onwillekeurig ook lachen. Hij voelt hoe de huid op zijn schouder als onder een warme douche prettig begint te tintelen door de aanraking. Warmte die direct over zijn hele lijf straalt.

'Mag ik bij je komen zitten?', vraagt Fabienne.

'Natuurlijk. De stenen zijn nog lekker warm van de zon', antwoordt hij terwijl hij zijn boekje dichtslaat en in zijn tas laat glijden. Fabienne gaat dicht tegen hem aan zitten.

'Wat ga je toch in het schemer zitten lezen? Het is bijna donker!'

'Heb je die vuurtoren achter je gezien?' vraagt Floris, Fabienne's vraag ontwijkend. 'Dat is Cap de la Hague, in Frankrijk. Daar zijn we eergisteren langs gezeild.'

'Gezeild?', vraagt Fabienne verbaasd.

'Ja, ik ben hier zeilend naar toe gekomen. Met de boot van mijn ouders. Die zijn inmiddels verder gezeild in de richting van Bretagne. Over zes weken, als ik hier klaar ben pikken ze me weer op voor hun

laatste stuk terug naar huis.’

‘Het lijkt me wel wat, dat zeilen’, zegt Fabienne. ‘Zeker met zo’n mooie nacht als deze’

Onder tussen is ze met haar lichaam zachtjes tegen Floris aan gaan leunen en buigt ze haar hoofd naar zijn schouder. Floris reageert wat onwennig en verbaasd en dat voelt Fabienne.

‘Niet alle Belgische meisjes zijn zo verlegen als ze doen voor komen hoor!’, zegt ze. ‘Natuurlijk had ik allang gezien hoe je blik verandert als je naar me kijkt. Ik zal het eerlijk bekennen, ik begin ook een beetje te zweven als ik jou zie.’

Wanneer Floris, onzeker bij dit nieuwe onderwerp, over het oude verder wil praten met ‘Zeilen is ...’, legt Fabienne haar wijsvinger op zijn lippen.

‘Ssst’, zegt ze zachtjes en draait vervolgens haar mond naar zijn lippen en kust hem voorzichtig. Na een aanvankelijk voorzichtige reactie door alleen zijn lippen ietsje te tuiten, beantwoordt Floris haar met een hartstochtelijke zoen. Twee harten smelten samen en ze genieten samen nog uren van deze prachtige avond. Ze schrikken pas uit hun droom als Ian de luiken voor de ramen van The Nunnery begint te sluiten.

‘Bedtijd, jongelui, zou ik zo zeggen’, roept hij hartelijk.

Hand in hand lopen Fabienne en Floris terug naar binnen. Ze zijn inderdaad de laatsten. Zachtjes sluipen ze op hun sokken naar hun kamers. Vlak voordat ze ieder hun deur sluiten, geven ze elkaar op afstand nog een handkus en een knipoog.

Olaf blijkt al te slapen. Floris doet het licht maar niet aan. Hij laat zijn ogen even wennen aan het donker. De kamer wordt opnieuw verlicht door de meer dan halve maan die door de dakkapel schijnt. In het schemer schiet hij in zijn pyjama. Voorzichtig pakt hij zijn tandenborstel, handdoek en washand en sluipt weer de gang op.

Daar komt hij Fabienne tegen, keurig in nachthemd en badjas. Ze moet giechelen als ze Floris zo in zijn flodder pyjama ziet. Samen schieten ze in een van de twee badkamers en poetsen lacherig hun tanden. Als Floris haar een schuimzoen geeft, kan Fabienne het niet laten die flodderige pyjamabroek van z'n kont te trekken. Ze moet hardop lachen als ze daardoor de olifant print op de voorkant van Floris zijn boxershort ziet.

'Ssst', lacht Floris op zijn beurt en ze kussen elkaar nog één keer hartstochtelijk. Dan gaan ze definitief ieder naar hun kamer.

Floris valt snel in slaap met prachtige gedachten over Fabienne. Hij zal haar graag meenemen op een prachtige zeilreis. Een zeilreis langs de mooiste kapen: de kapen van het leven.

5

Maar mooie gedachten bij het inslapen of niet, Floris is al om half vijf wakker. De gedachte aan dagboekschrijfster Suzanna heeft hem gewekt. Suus, die zo verliefd is op Erik. Hoe oud zal ze zijn. Jongste bediende in de bakkerszaak in 1938. Dan zal ze misschien rond 1921 geboren zijn. Als ze nog leeft, zal ze dus rond de honderd jaar oud zijn. De kans dat ze nog leeft, is maar klein, bedenkt hij. Een bakkerszaak op de Leusderweg in Amersfoort kort voor de oorlog. Zou die bakkerij er nog zijn? Zou Erik er nog zijn? Zouden Suus en Erik elkaar teruggevonden hebben? Zijn er nakomelingen? Hoe is Suus hier op Alderney verzeild geraakt? Wat heeft ze hier op Alderney meegemaakt, dat ze zo zint op genoegdoening en bestraffing van de boosdoeners? Ze heeft het over 'Duitse honden' en 'anderhalf jaar kwelling, marteling en verkrachting'. Heeft ze überhaupt de oorlog overleefd? Was ze wellicht Joods? De vragen in het hoofd van Floris worden steeds concreter. Maar antwoorden zullen lastig te krijgen zijn. Eigenlijk wil hij verder lezen in zijn boekje, maar hij weet ook dat hij dit niet hier in het openbaar kan doen. Hij beseft dat het boekje een bijzondere schat is die niet van hem is. Maar het is ook niet van The Nunnery, of van de Universiteit, of van de Alderney Society. Hij moet die schat beschermen. Het lot heeft hem uitgekozen er deelgenoot van te worden. Hij voelt het nu als een soort plicht dit document aan de meest rechtmatige eigenaar terug te bezorgen. Waarschijnlijk is dat een erfgenaam. De erfgenaam met de hoogste graad. De toekomst zal het uitwijzen. Floris staat zachtjes op om Olaf niet te wekken. Daarna gaat hij een paar kilometer joggen en vervolgens lang douchen. De zorgen die hij heeft, wil hij van zich afspoelen. Als er tenslotte aan de douchedeur wordt geklopt met